

Літературна критика

Абрамович Семен

УДК 821.0

СПОВІДАЛЬНИЙ ЧАС ЛІРИКА В ДИСПУТІ З ЕПІЧНИМ РУХОМ ІСТОРІЇ: ТВОРЧИСТЬ ВІТАЛІЯ КОЛОДІЯ

Проаналізовано поеми та вірші Віталія Колодія.

Ключові слова: Віталій Колодій, поетична збірка “Ангел на камені”.

*Semen Abramovych. The lyricist's time of confessions in dispute with the epic progression of history:
The works by Vitaliy Kolodiy*

The paper focuses on the poems by Vitaliy Kolodiy.

Key words: Vitaliy Kolodiy, collection of poems “An Angel on the Stone”.

Віталій Колодій – ім'я, яке не потребує суєслов'я. У хорі голосів поетів, талановитих і менш талановитих, які занадто часто відчують себе лише якоюсь частиною суто вітального буття (запам'яталося мені чиєсь смиренне: “я – пагінок рідної землі”), голос Колодія звучить усе ж таки на октаву вище.

Колодієва поезія, як побачимо далі, закорінена в рідному українському ґрунті надзвичайно глибоко й міцно. Ідеться про те, що найчастіше оті “пагінці” лише стеляться по землі, не в змозі підвестися могутнім порухом до сонця, до Аполлона, отого споконвічного символу поезії. Було в нашому минулому доволі майстрів слова, що віддали свою ліру на прославлення царів і можновладців, лампочки Ілліча й “товариша маузера”. Сьогодні чимало людей годується оспівуванням “тепла рідного хліба” (культ хліба накопичено в доісторичні часи від іранців) та вторинним конструюванням якоїсь позачасової, ідилічної України, де не перестають густо над вишнями хрущі, а із москалями любитися зась. Бажано також, аби Україна була безпосередньою спадкоємицею Атлантиди, а в недалекому майбутньому всі народи мали б прийти і вклонитися їй. Побоююся, що поруч із професійними росіянами, румунами, євреями виразно формується й тип професійного українця, репрезентованого насамперед літераторами, що, запізнившись отак років на 150, уперто конструюють романтичний “міф нації” в душі чи то братів Грімм, чи то російських слов'янофілів початку ХІХ ст. Отож і друкується на сторінках одного видання злий кпин – мовляв, у лексиконі “українського письменника” ключовими є чотири слова: *нація, духовність, вороги та г...о.*

Та, по-перше, не хлібом єдиним живе людина. А по-друге – українське слово від давніх часів виростало й укріплювалося в поліфонічному хорі європейської християнської культури, в якій духовний злет людини над земним і побутовим є програмою її вдосконалення.

Ні, Колодій – не “християнський поет” у повному розумінні слова й молитов як таких не складає, хоча дедалі частіше в його книжках бринять мотиви псалмодії, а між рядками, у дискурсі дедалі більш рельєфно являють свої обличчя ангели. Але поет постійно розгортає перед читачем сформульовані саме християнською релігією “питання існування” на

зразок: чи ж мало сенс моє власне життя? чи ж мала сенс уся наша історія? чому зрада постійно бере гору над совістю? тощо. Ці питання не вирішено, але поставлено сильно й точно. Читача не повчають, не напучують, не виховують. Його запрошують до духовної співпраці. Чи ж не такою має бути справжня поезія?

У книжку “Ангел на камені” ввійшли й вірші, уже знайомі уважному читачеві, і нові, написані нев’янучою рукою. Віталій Колодій – тонкий лірик, який сприймає життя не так, як “людина горизонталі”, що не підносить очей до зірок. Лірика – миттєвий спалах почуття, сліпуче світло раптового об’явлення; вона не має сюжетної дії, системи персонажів – перед читачем лише авторське Я і ліричний адресат. Останніх у Колодія не так уже й багато: зазвичай це кохана жінка або постаті рідної історії – ось той духовний простір, в якому поет напевно відчувається своїм. І переживання трепетної миті кохання, напружений діалог із Шевченком або Франком подані як рух, як пошук. Недарма перший розділ книжки виразно названо “У світлотінях летючої миті”. Що ж, як казав один з Отців Церкви, Августин: минулого вже немає, теперішнє проходить, а майбутнє ще не настало...

Зупинися, мить, ти прекрасна! Так розпачливо волав Фауст у Гете. І в ліричних поезіях Колодія постає не чиясь біографія, не якась сучасна чи історична подія, не сюжетні перипетії, а лише глибоко суб’єктивна, але вагома й щедро насичена схвильованістю мить “художнього теперішнього часу”. У цей, як висловився поет, “сповідальний час”, у момент медитації і торжества сумління, людина й справді починає відчувати присутність Бога.

Ще далекого 1967 року написано вірш “Спасибі вам за сповідання”. Написаний не псевдокласичним чітким, “симетричним” розміром, як тоді ще було звично. Це верлібр, вільний вірш, який наслідуює рвучку неправильність схвильованого дихання, що адекватно відповідає тій ліричній “філософії миті”, про яку йшлося раніше. Але ж яку цілісність поетичного почуття треба мати поетові, аби, мов рвучких коней, утримати в єдності розбурхані емоційною напругою рядки:

Мати
мені сьогодні двері відчиняє
у кожен дім.
Заходжу потаємно –
і вже новини знаю всі.
Люблю
цей сповідальний час,

коли хати
із вікнами, в деревах,
із одкровеннями ідуть від літа,
що десь далеко зупинилось.
І час
являє суть свою.

Але ця співзвучність сучасному літературному пошукові поетичної свободи в Колодія ще й так природно й невимушено сполучена з органічно українським світосприйняттям, із фольклорно-міфологічними глибинами рідного слова:

Білі птиці
піднесли мого тата
над чорну землю.
Ненаситно вона ждала
бездонним отвором ями...

Мама сміялася:
хто це, синку?
В такому тесаному затишку?..
Мама сміялася...
Безвість
взяла її тієї миті...

Як це водиться із фольклорних ще часів, коли людина розуміла мову блискавки, туману та дощу й бачила виразні знаки у вогнистих хмарах, повноправний учасник цього ліричного діалогу – природа. Світла і спокійна трагедійність проймає Колодієвий ліричний пейзаж:

Осінній дощ тополю обніма.
Вона принишло тупиться до нього.

Ще є тепло від літа золотого,
Але нема вже літечка... нема...

Та й у зів'ялому листі, яке так проникливо оспівував І. Франко, живе надія на майбутнє відродження, на прийдешню весну.

У віршах поета звучить якась особлива чистота інтонації, що примушує згадати живопис раннього Відродження й покликана передати одухотвореність земної плоти:

Кохана спить... Небесний промінь ліг
На усмішку, як ранок, безневинну

І на уста, що ніби мовлять мрійно
Те, що довіку слухати б я зміг...

У цьому психологічному стані філософської медитації сигналом до збудження механізму пригадування стає будь-яка дрібниця – скажімо, цокання годинника, яке переростає у свідомості автора в алгоритм людської долі. Архетип коня в індоевропейських культурах нерозривно пов'язаний із символікою смерті – чи не від часів, коли приборкування диких коней було справою жертвовною і небезпечною. Ось і в Колодія коні – символічне узагальнення нестримності людських бажань і пристрастей, яка неухильно визначає характер “людських років”:

З глибин життя
поцокують –
годинник
а чи коні

баскі
та необ'їжджені,
запряжені
в людські роки.

Така оптика пропонується читачеві від найперших сторінок збірки, і одразу ж почуваєшся піднесеним над буденністю, адже у класичній поезії лірика – це транс, в якому Муза підносить поета до небес, і він бачить дійсність у новому ракурсі – начебто з орлиного польоту. Муза не Муза, а природа ліричного зльоту лишається незмінною. Але це докорінно змінює пропорції дійсності, адже поет бачить не так окремі реалії, як рух реалій, динаміку плину речей – рух... куди? Навіть життя природи сповнене в нього якогось трепетного очікування:

Переходжу за осінню браму
Крізь омиті падолистом дні.
Передзимок строгий між гілками
Чітко обрій висвітив мені.

Все завмерло на останній грані –
Завтра вступить хуга снігова...
На вершечки підняли чекання
У важкій напрузі дерева.

Прикметний і, може, програмний для всієї творчості Віталія Колодія вірш “Віра. Надія. Любов”. Ні, не безхмарна ясність, не наївна життєрадісність ціхує його рядки, а рефлексія-роздум, сумніви – часом на грані відчаю:

Тихо питає Віра мене:
– Де ти?
Я озираюсь:
Вікно і туман...
Кола роблю.
І вдивляюсь,
Дивлюсь,
Очі засмучую.
Врешті
Віру питаю:
– Де ти?

Мовкне мовчання.
Гусне п'ятьма.
Знову нікого.
Нікого нема...
Так само – де вони, Любов і Надія?
Котиться коло.
Довкола.
Довкола.
Я поміж ним –
як у власній
неволі...

Але несамовитим, вогнистим зойком лунає поетове: “Чуєш, Надіє – ще раз прибудь!..”.

І це – попри тотальну зневіру, яка запанувала навколо. Адже наша розлюднена, безвірна й цинічна епоха вже не пропонує утопій. Один із батьків філософії постмодернізму Ж. Деріда про нашу сучасність каже так: “...епоха абсолютної саморуйнації без Апокаліпсису, без [Божественного. – С. А.] об’явлення, без абсолютного знання...”. Висуваються хіба-що ідеї на зразок “кінця історії” (Ф. Фукуяма), нехай і в рожевому варіанті “суспільства споживання”, хоча сам автор цієї концепції називає наш час “Великим розривом”, коли занепадають так тяжко набуті цінності духу. Емоції нудьги і провини все ж таки породжують небувалі за своєю силою апокаліптичні передчуття. Як справедливо писав Д. Затонський, ніколи ще в історії людства не спостерігалось такого масового й гострого очікування кінця світу.

Віталій Колодій разюче відчуває цю тривожну ноту нашого бурхливого грішного сьогodenня:

Апокаліпсис... Вже на нього ждуть.
Ну, скажемо, не ждуть, а просто певні,
Що вже його ознаки – достеменні,
Що мчить Земля в незнану каламуть...

.....
Та вплива крізь передгроззя зблиски
Усміхнена дитиною колиска,
Немов Господній знак... І все.

Можливо, наш порятунок – у плінї та зміні поколінь, в усмішці немовляти. Але ж поета хвилює не так тотальний кінець світу, як неминуча перспектива Апокаліпсису особистого, що його кожен неодмінно мусить пережити віч-на-віч із Невідомим.

Колись Геракліт, батько діалектичної думки, сказав: не можна двічі ввійти в одну й ту саму річку – все ж бо, мовляв, тече, усе міняється. Що ж, наш фізичний світ – саме такий. Матерія є сумою миттєвих станів, кожний з яких неповторний; але кожне окреме існування – мов тая мить! – закінчується смертю.

Та у світі духу й пам’яті ця трепетна мить – живе. Живе й має розвиток. Зокрема, у сфері ліричної поезії, яка за природою своєю – начебто моментальна світлина прекрасної миттєвості. Поет-лірик переживає момент душевного хвилювання й фіксує його у вірші навічно. Немає в ліриці ані сюжету, ані хитросплетінь людських ініціатив, ані яскравих характерів-персонажів. Лише ліричне Я і ліричне Ти – адресат авторового почуття.

Можна і двічі, і тричі, і многажди ввійти в річку пам’яті, якщо в ній вирує і плеще живе почуття, киплять незгасні образи, плинуть сподівання й надія. Не випадково в панорамі образів Колодія виникає постать античного мудреця Діогена, який демонстративно блукав ринком із запаленим ліхтарем, вигукуючи: шукаю людину! Скільки ж було сліпих поводитирів, котрі “водили пальцем в небі, і для бездольних малювали рай”, які пнулися у вожді або в царі, “найкращі сотворяли закони”, але все оте кублється примарою у сліпучому світлі діогенового ліхтаря... Очікування справжнього буття робить тексти В. Колодія психологічно напруженими й водночас недвозначними, мобілізує, мов церковний дзвін...

У його ліриці відчувається потужний подих Вічності. Саме із нею, а не із “червоними днями календаря”, координує рухи своєї душі автор. Ользі присвячено чудовий вірш “Сьоме січня. Різдво”, і в ньому власне життя поета, невід’ємне від життя коханої людини, сприймається у вимірі незвичайному, радісному і тривожному:

Завіями колючими гримкоче
У наше завтра заздрісна зима...
Казись і злись!.. із безвісті...
з крайночі...
А нас немеркне Світло обійма!

У ліричній поемі “Ріка, в яку ми входимо” (підзаголовок “Етюди спогаду”) постає світ життєвих вражень автора, мерехтливий, часом “дрібний” або й виповнений інтонації печального розчарування – чого варті хоча б постаті шкільних учителів із далекого дитинства, які мусили лицемірити і брехати?.. Непідготованому читачеві все це може навіть видатися хаотичним нагромадженням уламків – на зразок славнозвісної купи запасливого гоголівського Плюшкіна... Але тут є внутрішній магніт, який зв’язує вільно-примхливі поетичні асоціації у стрункий і прекрасний орнамент. Це поклик правди, голос совісті, який і справді є судом пам’яті.

Деталь: автор, відомий як майстер класичного спрямування, звертається до прийому, колись винайденого сюрреалістом Аполінером – інколи він відмовляється від пунктуації, що дозволяє створити розкуту, справді вільну ритмічну структуру вірша, яка невимушено передає живий подих людини, невгамовні ритми інтелектуальної роботи, спалахи емоцій. Це підсилює почуття свободи самовиразу і створює щирю, довірливу інтонацію. Але цей суб’єктивний час ліричного світосприйняття постійно перетинається з об’єктивним, епічним часом історії, що не так випрямляє, як топче, калічить або знищує “малу людину” з її неповторним, живим світобачення.

Прикметна поема “Дорога”, жанр якої дещо примхливо визначено автором як “феєрична мозаїка”. Щось тут справді йде від старовинного жанру феєрії, ґрунтованої на фольклорно-казкових первнях. За природою своєю це жанр розважальний, “цирковий”, неглибокий за змістом. Проте в українській літературі він укоренився у статусі достатньо “серйозного”: згадайте “Лісову пісню” Лесі Українки, в якій набули живої плоти тіні народної міфології.

А Віталій Колодій “навантажує” цей жанр ще більше. На наш погляд, визначення “феєрія” вжито автором достатньо умовно. Значно більше тут – від естетики сучасного кіно й телебачення, які озброїли сьогodнішнього митця нечуваними колись можливостями динамічного монтажу.

Тут оживають персонажі української історії й невимушено спілкуються із персонажами сучасного політикуму: Гетьман розмовляє із Президентом; згущується з імлі забуття ніжна й водночас трагічна постать Роксолани; крає серце читачеві діалог української матері із сином-яничаром... І пульсує споконвічний алгоритм української історії – зрада. Зрада навіть не якійсь партії, не народові навіть, не рідній матері – зрада собі самому, відцурання самого себе...

Виростає зрадонька
Високо-високо,
Що вже в небі Господу
Застить вона око...

Бо вже стала зрадонька
Від краю до краю,
Що вже в небі Господу
Серце вона крає...

Наскрізний образ поеми, що дав їй назву, – Дорога. Її торовано й закривавленими ногами бранців орди, і копитами яничарських коней (який загрозливий і потужний за ритмікою фрагмент, що в ньому звучить хор цих мимовільних перевертнів!), і тих, хто добровільно “нині і вчора йшли з України в краї чужинні – на ясні зорі”...

Чи ж багато хто наважується розіп'яти свої думки й серце на тому чорному хресті, що ним постає українська історія? Ніщо до того не спонукає, окрім власного сумління, того пронизливого жалю, що породжується синовнім почуттям. Високою чистою нотою звучить у фіналі голос автора:

І я страждав рядки не втіхи ради –
Писав у настанні нового дня

З мольбою, щоб доріг минулих морок
Не заступив нам у прийдешнє зору.

Сьогодні мало хто вірить у людину. Ницість і пересічність стали справжнім еталоном – саме вони надійно відкривають двері до того, що люди невибагливі іменують успіхом.

Та ті поодинокі велетні, що височать у художньому часопросторі Віталія Колодія, немов литі із бронзи статуї, засвідчують: є й інший масштаб людського (“Триптих дев'ятого березня”). У них проступають знайомі, а водночас якісь нові риси: Сковорода, Шевченко, Федькович, Франко, Леся Українка... Це наскрізний біблійний мотив заперечення, неприйняття гріха, що перетворює людину на нелюда, об'єднує весь цикл й органічно зливається із мотивом історичної долі України:

Були висоти... Власний був Синай...
Та спеклився обітований рай,
І дітки рідні, мов орда ворожа,

По заповідях Божих, по кістках
Протоптують собі до трону шлях...
О, як будучим душу я тривожу!

Колись, після страхіть Другої світової війни, один із західних митців створив велетенську фреску “Стіна віри в людство”: тут фігурували в єдинім ряду Христос, Будда, Ейнштейн... Визнаймо, що свою “стіну віри в людину”, до того ж на винятково українському матеріалі, створив і Віталій Колодій.

Його велетні духу – одинки, височать над головами юрби й тому глибоко трагічні. Але трагедійність – ознака справжнього мистецтва, бо ж лише справжній художник безбоязно зазирає у прірву, що в ній тане земне буття й уже відчутно близькість останнього суду. Велетні українського слова в Колодія вже належать Вічності, що надає особливої ваги їхньому слову. І тут з особливою переконливістю відчуваєш: ознака справжньої трагедії – катарсис, очищення пристрастей, особливий спокій досвіду.

І серед цих велетнів один вирізняється особливо – неоднозначністю, нехрестоматійністю своєї духовної позиції. Він жив і творив, складав одну із перших наших “Граматики”, полемізував, помилявся, падав і підводився 400 років тому, коли на українській землі, задовго до наших днів, започаткувався духовний плюралізм і середньовічна людина опинилася перед сліпучим простором свободи, власного вибору.

“Диспут (Мелетій Смотрицький)” – так називається ця драматична поема, яка закінчується закликком: “Шукайте Теофіла Ортольога!”. Саме із цього моменту й хочу почати розмову про цей непересічний твір.

Θεοφίλ Орβολόу – Теофіл Ортольог означає грецькою мовою “Істинний Боголюб”. Саме таким псевдонімом підписав кілька століть тому свій славетний “Тренос” (Плач [Української Православної Церкви]) молодий Мелетій Смотрицький, якому судилося стати одним із батьків української культури.

Справа, здавалося б, давня – перед нами часи розбрату між українцями-православними й українцями-уніатами, чия церква щойно утворилася. Сьогодні вже обидві церкви, подібно, сприймаються українською громадською думкою як достойні й рівноправні: чого б, здавалося, ворушити вугілля ватри, яка на очах згасає? Тим більше, що твір Колодія написано давненько, за радянських шістдесятих, написано, що називається, “у лабетах” зовнішньої і внутрішньої

цензури, і поемі начебто властивий продиктований тодішнім літературним етикетом обов'язковий “антиуніатський” пафос.

Але справжнє мистецтво не належить лише своєму часові. Поему В. Колодія слід би визначити як “шекспірівську драму”. Є для того підстави.

Сьогоднішні англійці вже не розуміють англійської мови свого класика – п'єси його адаптуються. Дещо в них і справді належить часу: хто сьогодні ставить замість декорації таблички із написами “ліс”, “замок” тощо? Але кому спаде на думку від цих “архаїчних” п'єс відмовитися, списати їх до архіву? Адже характери, закарбовані Шекспіром, – це свідчення народження англійської національної ментальності. Більше того, це свідчення повернення європейця до духу античності в епоху Ренесансу – і тотального розчарування у ренесансних ідеалах знебоженого гуманізму.

Саме ця епоха – лише в “українському” форматі – привабила увагу тоді ще молодого письменника (було ж авторові лише 28 років!). Але випускник філфаку Чернівецького університету, на відміну від багатьох “однокашників”, устиг проіннятися тими струмами культури, без яких немає справжнього поета.

Колись Гете влучно визначив: лише в поганого поета все “своє”; справжній митець завжди враховує досвід попередників, культурну традицію. Належить епосі 60-х нав'язана панівною тоді ідеологією колізія “засудження унії” як “зради українського народу”, “ополячення” тощо. Адже ще попитати, яка церква більше зробила для України: та, що смиренно обслуговувала російське самодержавство, пристосовуючись до мод і смаків космополітичних і зневірених панівних верств Росії, чи та, яка всіма силами боронила візантійсько-національні первні духовної культури?! І не просто консервувала батьківське: разом із західним християнством вона проходила непрості етапи спокус і борінь, карбувала досвід протистояння руйнівним вітрам секуляризації (дехристиянізації) культури.

Та водночас вічності належить проникнення автора поеми в непросту діалектику українського характеру, у складнощі психології народу, який історія постійно ставила перед певним великим вибором. У складність психіки непересічної людини, до якої історія й нащадки були в цілому не дуже-то милостивими.

Мелетій Смотрицький – постать титанічна. Блискуче обдарований, автор однієї із перших слов'янських “Граматик”, палкий оборонець Православ'я – він урешті-решт пристає до табору уніатів, яких так прискіпливо критикував. Можна скільки завгодно гукати “Ганьба!” і “Зрада!”, але хто заперечить, що за цим стоїть велика духовна боротьба, пошук істини, прагнення визначитися в тій перманентній ситуації “європейського вибору” України, яку вона вже понад чотири сторіччя переживає?..

І не сам лише Смотрицький постає в ситуації того екзистенціального вибору, який, за Сартром і Камю, і є справжнім моментом свободи.

Розкривши сьогодні твір Колодія, дивуєшся: як він узагалі міг бути тоді надрукований? Ось звертання Веніаміна Рутського – владики, котрий одним із перших обрав “європейську” орієнтацію, до “східняка” Смотрицького:

...Коли ж розумно
Розмислити, то стане вочевидь,
Що воювати нам не слід. Я теж
Так само непокоївся і думав,
Що все скінчилося, і не життя,

А безнадія і журба настали
Для кожного, хто любить Русь
І предківщині вірний, і збагнув,
Чого ж ми прагнули одвіку.

Хто із розумних людей сьогодні не підписався би під цими словами?

Сам Смотрицький постає в Колодія в аспекті тієї “діалектики душі”, яка змінює в тодішній Україні середньовічну однозначність характеру і свідчить про народження сучасної особистості:

Моє замкнулось коло без людей.
Пройшов я круг печалі і вогню.
Ріка моя спливла. І вдруге
Я не ступлю до неї. Всі слова,
Які звіряли суть мою на чесність,
Я вислухав. І виміряв мій крок
На далечинь, куди сягає думка.

Я заподіяв мук тобі новітніх?
Додав на плечі тягаря, народе?
То сплакалося слово несповите –
Мов чорна кров, загусло на ярмі...
Могутнє впало дерево – вітри
Свої пориви справили....

І нехай у фіналі поеми, коли герой робить свій остаточний вибір на користь унії, він постає розчавленим – людиною, що зрадила саму себе.

Можна сперечатися, чи ж дійсно так почувався в цей момент Смотрицький, остаточному слову якого передувала велика духовна робота, переоцінка власних цінностей.

Важливе інше: поет тонко, глибоко, адекватно відчув і доніс до нас велич духовного пошуку, трагедійність вибору, який оцінено може бути остаточно лише “в далечині, куди сягала думка” героя.

Навіть зламаний спокусами, сумнівами, страхом, Смотрицький у Колодія залишається людиною справді високого духу.

Це урок “правнукам поганим”, які ідею вимірюють винятково в ринковому аспекті: а скільки можна за цей товар узяти?

Гегель казав: драма – цариця жанрів, не просто її написати. Прекрасна побудова драматичного конфлікту в Колодія, потужне ліплення характерів, відчуття складності психології та історичного вибору українця, поетична монументалізація історії, неослабний інтерес, з яким читається п'єса, карбована мова – усе це робить твір непересічним. І жити йому в історії нашої літератури довгі роки.

Уже на першій сторінці цього твору звучить: “Шукайте Теофіла Ортольога!”. Нам таки варто його шукати, найперше – у собі, адже цей герой, так само як і Колодієва п'єса про нього, не дають духовно збожіти...

Право всякої людини судити свій час, давати оцінку чужим і власним учинкам – це право найбільш широко й використовує ліричний поет, устами якого говорять народ і епоха. В. Колодієві вдається найважче – у цьому ґерцеві людини із часом зберегти людський вимір і людське серце. Минуле століття, приміром, подарувало нам низку непересічних поетичних талантів, які, проте, цього випробування не витримали: їхніми устами постійно говорила епоха, а власна совість поета при цьому мовчала або мляво і стиха щось промовляла не зовсім своїм голосом... А тут – аж ніяк немає потреби затискувати чи приховувати власне Я, прилаштовуватися до офіціозу, бігти прикутим невільником за колісницею часу. Я і Епоха – рівні учасники діалогу, в якому останнє слово зовсім не обов'язково залишається за Епохою.

Отож художній вимір у поезії В. Колодія непростий – це вимір духовної величі. Ідеться не про хворобливу манію, яка примушує пересічну людину пнутися навшпиньки й удавати із себе генія, нав'язувати часові й вічності власне бачення і власний вимір, поплескувати по плечу тіні великих предків (якби ж оті могли щось таки відповісти...). У художньому світі В. Колодія певною константою є присутність постатей великих попередників, але, знову ж таки, не по лінії монументів рівняється тут людське життя. Є ще й вища лінія...

Нещодавно Віталій Колодій порадував шанувальників свого таланту новою, прекрасно виданою збіркою творів, у якій уміщено лірику і прозаїчні етюди, об'єднані темою, старою, як світ, а проте невичерпною: темою *Війни і Миру*.

Це книжка, що хвилює, пробуджує неспокій уже самим своїм виглядом: червоно-чорна обгортка – мов кров, що запеклася на рані... Відкривши її,

